

ŠTO KAŽE BIZNIS?

Poslovni lobi, a posebno poslovna udruženja, mobilizirali su se da oslabe ili zaustave svaki zakon koji bi ih učinio odgovornima za kršenja ljudskih prava i zlouporabe okoliša u njihovom lancu vrijednosti.

Francuski poslovni lobiji AFEP i MEDEF snažno lobiraju da razvodne ambicije EU direktive i ograniče njezine učinke. Nekim od njihovih članova poput Total Energies i Casino Group trenutno se sudi, prema francuskom zakonu, zbog navodne korporativne zlouporabe u njihovim opskrbnim lancima. Mobilizira se i njemački poslovni lobi koji je već znatno oslabio početni prijedlog njemačkog zakona o lancu vrijednosti. U Nizozemskoj, članice BusinessEuropea javno favoriziraju zakonodavstvo na razini EU-a, a ne na nacionalnoj razini, dok istovremeno lobiraju u Bruxellesu za slabije propise.

Glavni argument poslovnog lobija? Kompanijama bi nedostajalo ovlasti da ispituju ljudska prava i ekološke standarde svojih dobavljača. Čini se da je ovaj argument u suprotnosti s evidentnom sposobnošću kompanija da provjere kvalitetu svih sirovina i proizvoda koje nabavljaju iz cijelog svijeta i s postojećom praksom progresivnijih kompanija poput onih koje zahtijevaju takav zakon.

Dodatni argument da bi provedba ljudskih prava i standarda zaštite okoliša bila skupa i posljedično štetila potrošačima također nema dokaza. Studija njemačkog Ministarstva za gospodarsku suradnju i razvoj iz svibnja 2021. je pokazala: kompanije bi koštalo samo 0,6 posto njihovog prihoda da osiguraju da lanci vrije-

dnosti budu slobodni od kršenja ljudskih prava. Druge studije, uključujući one iz OECD-a, pokazale su stvarne i raznolike **ekonomske koristi koje stječu kompanije koje prakticiraju odgovorno poslovno ponašanje,** osobito provodeći čvrstu analizu ljudskih prava i okoliša.

Poslovna društva također tvrde da bi ih snažan zakon EU-a naveo da se odvoje od siromašnijih zemalja ili područja. No, zakon EU-a koji odražava međunarodne smjernice razjasnit će da je odvajanje samo krajnja mjera kada kompanija nema više utjecaja na poboljšanje situacije i kada se zloupotrebe i dalje događaju.

Poslovni lobiji također **koriste pragmatičnu terminologiju koja zvuči razumno zbog čega se nejasno čini da podržavaju** zakone o korporativnoj odgovornosti, dok zapravo pokušavaju oslabiti učinkovite i prijeko potrebne zakone.

Kao što je napomenuto, postoji značajan broj europskih poslovnih društava koja **javno podupiru propise o dužnoj pažnji.** Vrag je u detaljima oko njihove podrške, neki od njih daju privid podrške dok se zalažu za slab zakon. Međutim, neka poslovna društva zalažu se za robusnije verzije zakona koje pokrivaju cijeli lanac vrijednosti i uključuju građanskopravnu odgovornost. Njihova potpora pokazuje da argument koji obično dolazi iz poslovnih udruženja, da su određene odredbe neizvedive, ne drži vodu.

KADA KORPORATIVNI LOBIJI KAŽU:

'Želimo izbjeći administrativno opterećenje i birokraciju.'

'Zakon bi otvorio vrata neozbiljnim tužbama i zlouporabi sudskih postupaka.'

'Želimo pragmatičan i izvediv okvir s pravim poticajima.'

ZAPRAVO MISLE:

'Izbjegavanje birokracije važnije je od sprječavanja i ispravljanja zloporaba.'

'Žrtve ne bi trebale imati alate potrebne da tvrtke koje krše ljudska prava izvedu na sud.'

'Ograničite naše obveze dužne pažnje samo na izravne dobavljače i tretirajte nas blagonaklono jer ne kršimo ljudska prava ili okoliš.'

Više pročitajte u izvještaju "[Off the hook? How business lobbies against liability for human rights and environmental abuses](#)".

ŠTO ŽRTVE TRAŽE?

Pakistanska organizatorica Saeeda Khatoon, bangladeška braniteljica ljudskih prava Kalpona Akter i udovica nigerijskog aktivista Esther Kiobel napisale su otvorena pisma europskim povjerenicima Didieru Reyndersu i Thierryju Bretonu.

“*Trebalo je više od 20 godina borbe da bismo dobili priliku za pravičan sudski postupak; više od 20 godina dok mi nije bilo dopušteno tražiti provjeru Shella i njihovog udjela u nepravednom suđenju i smaknuću miroljubivih ljudi. Ovo nije prihvatljivo. Žrtve kršenja ljudskih prava imaju pravo na pristup pravdi, a vlade imaju obvezu osigurati taj pristup. Žrtve korporativnih kršenja ljudskih prava suočavaju se s previše zakonskih i praktičnih prepreka u pokretanju postupaka protiv bogatih i moćnih korporacija.*”

Esther Kiobel se već dugo bori da se pozove na odgovornost one koji su odgovorni za nezakonito ubojstvo njezina supruga dr. Barinema Kiobela i osam drugih muškaraca 1995. godine u Nigeriji.

“*Nova pravila neće napraviti razliku za one koji su umrli u nesigurnim tvornicama. Ali ako se pobrinete da svaka kompanija mora identificirati, spriječiti i ublažiti rizike ljudskih prava u cijelom svom lancu vrijednosti, uključujući vlastite prakse nabave, možete pomoći u spašavanju i poboljšanju milijuna života u budućnosti.*”

Kao bivša dječja radnica i sindikalna organizatorica kojoj je svojevremeno bilo zabranjeno i djelovanje, **Kalpona Akter** sada vodi Bangladeški centar za radničku solidarnost.

“

Rečeno nam je da imate moć popraviti ovu situaciju. Ako ne sada, onda kada? U vašim se zemljama pravo na pravdu za žrtve uzima zdravo za gotovo. Molimo vas da nama pružite ovu ljubaznost jer [europske] kompanije izvlače profit iz tvornica u kojima naše obitelji rade pod vrlo jeftinim – što znači nezdravim i opasnim – uvjetima.

Saeeda Khatoon se već duže vrijeme bori da pozove na odgovornost one koji su odgovorni za smrtonosni požar u tvornici odjeće Ali Enterprises u Karachiju u Pakistanu.

“

Za naše je zajednice duboko ohrabrujuće čuti da Europska komisija planira predložiti zakon koji će uspostaviti pravno obvezujuće dužnosti koje će obavezati poslovna društva da poštuju ljudska prava i okoliš. Ovo je izvrsna prilika za EU da pokaže vodstvo u osiguravanju odgovornog ponašanja poslovnih društava. Međutim, da bi ovo zakonodavstvo bilo smisljeno i učinkovito ono mora biti širokog opsega. Ono mora uključivati odgovornost za cijeli lanac vrijednosti jedne kompanije i obuhvatiti sve poslovne odnose, uključujući i ulagačke odnose.

Bertha Zùniga Càceres borila se za obranu teritorija autohtonih ljudi iz Hondurasa Lenca od korporativnog zlostavljanja. Njezina majka, Bertha Càceres, ubijena je 2016. zbog umiješanosti u borbu za narod Lenca

KAKO OSIGURATI DA ZAKON ŠTITI LJUDE I PLANET?

OBUH VATITI ČITAV LANAC VRIJEDNOSTI

Prijedlog Komisije mora obuhvaćati sve gospodarske sektore i primjenjivati se kroz čitav lanac vrijednosti, od početne do završne faze. Najozbiljnije povrede ljudskih prava i okoliša često se događaju tijekom prvih faza – na najnižim razinama lanca vrijednosti – u zemljama s manje strogim pravilima, malom državnom potporom i visokom razinom siromaštva. Takvi uvjeti mogu potaknuti okruženje pogodno za kršenja ljudskih prava poput prisilnog i dječjeg rada. Zbog trenutnih poslovnih modela i globaliziranih lanaca vrijednosti, kupci proizvoda općenito imaju malo vidljivosti i odgovornosti nad tim uvjetima, unatoč tome što su oni ti koji ostvaruju dobit.

OBUH VATITI SVE KOMPANIJE

Da, istina je da veće i globalizirane kompanije često uzrokuju veću štetu. Ali to nije uvijek tako. Razmislite o sektoru odjeće, gdje su mnoge male i srednje europske tvrtke povezane s globalnim lancima vrijednosti. Trebamo europski zakon koji se odnosi na sve. Malim tvrtkama s kratkim lancima vrijednosti može se priuštiti fleksibilnost prema međunarodnim smjernicama (Smjernice OECD-a i UNGP).

USKLAĐIVANJE S MEĐUNARODNIM STANDARDIMA

Novi prijedlog trebao bi se graditi na postojećim međunarodnim standardima, vodećim načelima UN-a i OECD-ovim smjernicama. Ovi standardi su dobri na papiru, ali u praksi, zbog svoje dobrovoljne prirode, ne uspijevaju riješiti korporativnu zlouporabu.

PRISTUP PRAVDI

Ljudi moraju biti u mogućnosti tražiti pravdu ako djelatnost korporacije krši njihova ljudska prava ili ugrožava lokalno okruženje. Pristup pravdi može se provoditi na sudovima ili putem ne sudskih mehanizama za podnošenje pritužbi, međutim, potonji nikada neće ispravno funkcionirati bez prvih. Kada žrtve odluče koristiti ne sudske žalbene mehanizme, to ne smije narušiti njihovo pravo na podnošenje tužbe pred sudom.

Kako bi oni koji su pogođeni mogli koristiti sudske puteve, za EU je bitno ukloniti prepreke pravdi. To uključuje, ali nije ograničeno na, osiguravanje da tvrtke ne skrivaju dokaze; osiguravanje razumnih rokova za pokretanje tužbi; dopuštanje skupnih zahtjeva za odštetu kada se radi o velikom broju podnositelja tužbe; širenje građansko-pravne odgovornosti niz lanac vrijednosti kako bi se odrazila moć, utjecaj i odgovornost velikih tvrtki u globalnom gospodarstvu.

KOMPANIJE SE MORAJU POZIVATI NA ODGOVORNOST

Iz razloga navedenih ranije u ovom dokumentu, kompanije sa sjedištem ili poslovanjem u EU koje uzrokuju, doprinose ili su povezane s kršenjem ljudskih prava ili štetama po okoliš moraju se smatrati zakonski odgovornima i putem građanske odgovornosti (da bi se žrtvama dodijelila odšteta kada se dogodi šteta) i putem administrativne odgovornosti (za nepoduzimanje dužne pažnje kako bi se spriječio nastanak štete; čak i ako se ona još nije dogodila).

ZAKON MORA POKAZATI ZUBE

Kompanije koje krše zakon moraju se suočiti s posljedicama, inače će se kršenje zakona smatrati profitabilnijom opcijom. Dobrovoljne mjere ne funkcioniraju, potreban nam je učinkovit zakon koji definira i provodi obveze kompanija i sankcionira njihovo nepoštivanje. Ovo mora biti uistinu europski zakon, koji se ravnomjerno primjenjuje na isti način u čitavoj Europi.

UKLJUČIVANJE POGOĐENIH RADNIKA, ZAJEDNICA I DRUGIH

Kako tvrtke mogu identificirati sve rizike ako se ne konzultiraju na odgovarajući način i ne uključe dionike u svoj proces dužne pažnje (due diligence-a)? Ne mogu, jasno je. Sindikati, pogođene zajednice, ženske skupine, autohtone zajednice i druge relevantne strane moraju biti u mogućnosti dati svoj doprinos i oblikovati proces.

VIŠE TRANSPARENTNOSTI ZNAČI VIŠE ODGOVORNOSTI

Često je teško pronaći informacije o tvrtkama kćerima, dobavljačima i poslovnim partnerima u lancu vrijednosti. Zbog trenutnog korporativnog vela tajne, istražiteljima može trebati nekoliko mjeseci ili godina istraživanja kako bi se otkrile veze između tvrtki iz EU-a i njihovih dobavljača. Kako bi kompanije uistinu bile odgovorne, one moraju redovito otkrivati informacije o svojim lancima vrijednosti i biti dostupne javnosti.

ŽELIŠ ZNATI VIŠE?

ŠTO RADIMO?

- [CIDSE-ova kampanja: Access to Justice \(Pristup pravdi\)](#)
- [Our Food. Our Future.](#) (Naša hrana. Naša budućnost.) Kampanja Oxfama i 15 drugih organizacija civilnog društva u 13 zemalja koji grade snažnu koaliciju mladih diljem Europe i zajedno rade na društveno pravednom i održivom prehrambenom sustavu koji se temelji na ljudskim pravima i agroekologiji.
- [Peticija europskim povjerenicima Věri Jourová, Didieru Reyndersu i Thierryju Bretonu pozivajući na snažan europski zakon o lancu opskrbe na čelu s Our Future. Our Food.](#) (Naša hrana. Naša budućnost.) kampanjom.

ŠTO ČITAMO?

- [Off the hook?](#) Kako biznis lobira protiv odgovornosti za kršenje ljudskih prava i štete nanesene okolišu. Zajednička istraga koja otkriva taktike koje kompanije koriste kako bi izgledale kooperativne, ali potkopale propise.
- [Suing Goliath](#) (Sudeći Golijata): [izvješće](#) se bavi s 22 velika nedavna građanska postupka protiv tvrtki iz EU-a i identificira ozbiljne i sustavne prepreke pravdi koje sprječavaju žrtve zlorabom povezanih s poslovanjem da pristupe pravnom lijeku
- [Debating corporate due diligence: A reality check](#) (Rasprava o korporativnoj dužnoj pažnji: provjera stvarnosti) : Cilj ovog dokumenta je suprotstaviti se netočnim tvrdnjama i pogrešnim argumentima kako bi se spriječilo da isti dominiraju javnom i političkom raspravom o ovoj temi.
- [Putting the Environment in Human Rights and Environmental Due Diligence](#) (Stavljanje okoliša u dužnu pažnju o ljudskim pravima i zaštiti okoliša): Organizacije civilnog društva objavile su izvještaj koji opisuje zašto i kako zaštita okoliša mora biti integrirana u zahtjeve dužne pažnje kompanija uz poštivanje ljudskih prava.
- [Global Solution to Global Problems: Why EU legislation and a UN instrument on corporate accountability must be complementary.](#) (Globalno rješenje za globalne probleme: Zašto zakonodavstvo EU-a i instrumenti UN-a o korporativnoj odgovornosti moraju biti komplementarni.) Zajednički izvještaj CIDSE-a, Friends of the Earth Europea, ECCJ-a i ECCHR-a o tome zašto Direktiva EU-a

i Obvezujući ugovor UN-a o korporativnim aktivnostima i ljudskim pravima moraju biti komplementarni.

- [Vigilance switched off: Human Rights in Mexico, what are the responsibilities of EDF and the APE?](#) (Nadzor isključen: Ljudska prava u Meksiku, koje su odgovornosti EDF-a i APE-a?) U ovom izvješću, CCFD-Terre Solidaire, ECCHR i ProDESC ističu kršenja dužnosti budnosti i međunarodnog prava o ljudskim pravima koja proizlaze iz EDF-ovog projekta Gunaá Sicarú, kao i ulogu EDF-a i njegovog većinskog dioničara, Agence des participations de l' État (APE).
- [“We are going to kill you.”](#) ("Ubit ćemo te.") Studija slučaja o korporativnoj moći koja je ostala neprovjerena, Global Witness.
- [Behind the Barcodes:](#) (Iza barkodova): kampanja Oxfama, istraživanje i preporuke za okončanje kršenja ljudskih, radnih i ženskih prava u lancu opskrbe hranom u supermarketima.
- [Living Income: From Right to Reality](#) (Dostojanstvena plaća: od prava do stvarnosti: Oxfamov brifing koji uključuje preporuke o tome kako dužna pažnja u pogledu ljudskih prava mora biti pokrivena i prakse određivanja cijena od strane kompanija kako bi se osigurala dostojanstvena plaća za radnike i dostojanstven prihod za male proizvođače u lancu opskrbe.
- [CAC40: des profits sans lendemain?](#), izvješće Oxfam Francuska.
- [Profits at the Expense of People and Planet: How corporations serve shareholder interests instead of protecting the climate and human rights.](#) (Profit na račun ljudi i planeta: Kako korporacije služe interesima dioničara umjesto da štite okoliš i ljudska prava), izvješće Oxfam Njemačka.
- [How to make corporations respect the environment and climate](#) (Kako natjerati korporacije da poštuju okoliš i klimu) : Ovaj brifing Friends of the Earth Europe izlaže preporuke o klimatskim obvezama te građanskoj i kaznenoj odgovornosti za štete po okoliš.
- [Do No Harm: The case for an EU law to hold business liable for human rights violations and environmental harm:](#) (Ne nanosi štetu: slučaj u kojem bi zakon EU-a trebao smatrati tvrtku odgovornom za kršenje ljudskih prava i štetu po okoliš): ovo izvješće Friends of the Earth opisuje pet studija slučaja zlorabom europskih tvrtki diljem svijeta.

KONTAKTI

Anti-Slavery International

Helene de Rengerve
euadviser@antislavery.org

Amnesty International

Nele Meyer
nele.meyer@amnesty.org

CIDSE

Giuseppe Cioffo
cioffo@cidse.org

Clean Clothes Campaign

Međunarodni ured
Neva Nahtigal
neva@cleanclothes.org

European Center for Constitutional and Human Rights (ECCHR)

Ben Vanpeperstraete
vanpeperstraete@ecchr.eu

European Coalition for Corporate Justicen (ECCJ)

Sylvia Obregon
sylvia.obregon@corporatejustice.org

International Federation of Human Rights (FIDH)

Sacha Feierabend
sfeierabend@fdh.org

Friends of the Earth Europe

Jill McArdle
jill.mcardle@foeeurope.org

Global Witness

Richard Gardiner
rgardiner@globalwitness.org

Oxfam

Marc-Olivier Herman
marco.herman@oxfam.org

